

Konsultat kombëtare me shoqërinë civile për nismën KOMRA

Pançevë, Serbi

28 mars 2009

Konsultat e para me shoqërinë civile në Vojvodinë i organizoi Aksioni qytetar i Pançevës. Në konsultat morën pjesë 27 veta, prej të cilëve shumica ishin përfaqësues të organizatave joqeveritare, disa gazetarë, dy përfaqësues të Komunës Hebreje të Pançevës, dhe tri përfaqësues të partive politike. Fjalën hyrëse e mbajtën Marijana Toma (Impunity Watch, Serbi), Dinko Gruhonjić (Shoqata e Pavarur e Gazetarëve të Vojvodinës, Serbi), Andrej Nosov (Nisma Rinore për të Drejtat e Njeriut, Serbi) dhe Abdullah Ferizi (Forumi ZFD, Kosovë). Mediumet që kanë shkruar për tubimin ishin Kurir, Liberta-tea, Pançevac, RTV Pančevo, Radio Vojvodina.

Pjesëmarrësit në konsulta pozitivisht vlerësuan nismën për themelimin e KOMRA, dhe ajo u përkrah nga një numri i konsiderueshëm të tyre.

Pse KOMRA ka nevojë për hapësirën e ish Jugosllavisë është që të sigurohet se mosbesimi dhe urrejtja që kanë ekzistuar deri vonë dhe i kanë shkaktuar luftërat, të mos përcjellën te brezat e rinj. Dhe që këta breza të rinj të kanë mundësinë, jo thjesht që të harrojnë të kaluarën dhe historinë, por ta njohin sa më mirë historinë duke krijuar në një bazë solide për zhvillim dhe krijimin e të ardhmes së tyre, në mënyrën që atyre u përshtatet, duke u siguruar që urrejtja dhe luftërat të mos përsëriten në të ardhmen.

Deklaratë: Abdullah Ferizi, Forumi ZFD, Kosovë, Konsultat kombëtare me shoqërinë civile, Pançevë, Serbi, më 28 mars 2009.

Mendoj se këtu nuk ka fare nevojë që të shtrohet pyetja pse KOMRA. Kjo është sikur të shtrojmë pyetjen pse pimë ujë.

Deklaratë: Hrvoje Zovko, Radio Televizioni i Kroacisë -HRT, Konsultat kombëtare me shoqërinë civile, Pançevë, Serbi, më 28 mars 2009.

Në koalicionin KOMRA duhet të kyçen sa më shumë organizata joqeveritare për të fuqizuar kapacitetet e Koalicionit.

Çka më brengos mua është ajo që dikush e tha pak më parë, se në të vërtetë as brenda vetë sektorit joqeveritar nuk ekziston një opinion kritik i artikuluar në mënyrë të mjaftueshme. Mendoj se vërtet shumë pak organizata të shoqërisë civile merren me këtë çështje. (...) Dhe pasi që tani po flasim për metodat se si do të organizohemi, mendoj se njëri prej hapave të parë është që ky tregim, tregimi ynë, të zgjerohet edhe në organizatat tjera joqeveritare dhe të bëjmë presionin, fatkeqësisht jo vetëm në parlamentet dhe spektrin politik, por mendoj edhe në sektorin joqeveritar.

Deklaratë: Virdžinija Marina Guzina, Parlamenti qytetar i Vërshacit, Serbi, Konsultat kombëtare me shoqërinë civile, Pançevë, Serbi, më 28 mars 2009.

Ju do të shihni se nuk është lehtë të hysh në tregime të tilla. Unë nuk shoh fare se si do ta zbresim këtë tregim në mjediset tona lokale, si do t'i rrjetizojmë organizatat joqeveritare që tregimi të instrumenta- lizohet, dhe mbase ta afrojmë edhe parlamenteve lokale. Do të thotë, duhet të na ndihmoni në krejt këtë, sepse unë mendoj se në sektorin joqeveritar nuk ka fare, si të them, një qëndrim unik rreth asaj se duhet të futemi në këtë proces.

Deklaratë: Snežana Baralić-Bošnjak, Grupi i grave për paqe, Serbi, Konsultat kombëtare me shoqërinë civile, Pançevë, Serbi, më 28 mars 2009.

KOMRA duhet të shfrytëzohet faktet që i ka zbardhur Tribunali Penal Ndërkombëtar për ish Jugosllavi si dhe Komisioni Ndërkombëtar për Personat e Zhdukur.

Duhet të shmangen gabimet trashanike. Dhe duhet të mësohemi në gabimet e të tjerëve, ata që kanë qenë para nesh. Dhe duhet të shfrytëzohen faktet tashmë të zbardhura, siç janë ato të Tribunali i Hagës, apo të Komisionit Ndërkombëtar për Personat e Zhdukur, i cili ka punuar tejte suksesshëm për tërë rajonin.

Deklaratë: Janja Beč Neumann, sociologe dhe shkrimtare nga Serbia, Konsultat kombëtare me shoqërinë civile, Pançevë, Serbi, më 28 mars 2009

Mendoj se KOMRA e së ardhmes duhet të përcaktohet se cilat fakte të zbardhura do t'i merr në konsiderim, në kuptimin e një pikënisjeje, sepse KOMRA do të duhej të ishte specifike edhe për atë se para tij tashmë janë disa raste dhe ndëshkime të procesuar, ca nga Gjykata Ndërkombëtare Penale [për ish Jugosllavinë], ca nga gjykatat kombëtare, çka nuk është tipike për komisionet tjera, dhe po kështu kemi edhe një lloj pajtimi. Unë personalisht, ja tash po e shpalo mendimin tim, se duhet të kihet një bazë e pakontestueshme, çka do të thotë se nuk duhet të vihen në pyetje vendimet e gjykatave që janë marrë deri më sot.

Deklaratë: Marinika Čobanu, Aksioni qytetar i Pançevës, Konsultat kombëtare me shoqërinë civile, Pançevë, Serbi, më 28 mars 2009

Dëgjimi publik i viktimave dhe anëtarëve të familjeve të viktimave duhet të mbahet edhe në nivelin lokal. Kjo hap mundësitë që viktimat dhe komuniteti lokal të dëgjojnë njëri tjetrin më mirë dhe të punojnë së bashku në tejkalimin e trashëgimisë negative nga e kaluara.

Do t'ju lusja që të përshkruhen pak këto dëgjime publike, se a mund të fitojmë kështu një përkrahje më të gjerë, t'i animojmë njerëzit, dhe këtë ta realizojmë edhe në nivelin lokal; do të thotë, të kemi mini forume edhe në mjediset më të vogla, të regjistrohen dhe dokumentohen në ndonjë pëlhurë materialet që janë, kuptohet, autentikë, por që thjesht të shihen dhe dëgjojnë nga sa më shumë veta, sepse për ne është i rëndësishëm çdo individ.

Deklaratë: Marinika Čobanu, Aksioni qytetar i Pançevës, Serbi, Konsultat kombëtare me shoqërinë civile, Pançevë, Serbi, më 28 mars 2009

Në procesin konsultues të kyçen në mënyrë më aktive shoqatat e veteranëve. Të konside- rohet edhe dëgjimi publik i veteranëve që janë të gatshëm të flasin për pjesëmarrjen e tyre në ngjarjet e caktuara.

Mendoj se krejt rajoni është specifik, secili në mënyrën e vet do ta njihë këtë nismë dhe sigurisht se secili edhe do të futet në këtë tregim nga për- voja e vet. Por mbase është mirë që mu Vojvodina të jetë hapësira ku nuk kemi të ashtuquajturat shoqata të tipit «zoti im, po Serbia nuk ka marrë pjesë në luftë». Ajo e ka mohuar tërë kohën, apo jo, këtë, por tani i shohim gjithë ata vullnetarët dhe të gjeturët që kanë marrë pjesë në luftë dhe po i kërkojnë mëditjet që nuk ua kanë paguar. Do të thotë, ndoshta do të ishte mirë që t'i gërshetojmë ata që kanë marrë pjesë në luftë dhe e pranojnë këtë, dhe ata që kanë qenë kundër luftës, për të dëshmuar dhe treguar storiet e ndryshme të tyre.

Deklaratë: Snežana Baralić-Bošnjak, Grupi i grave për paqe, Serbi, Konsultat kombëtare me shoqërinë civile, Pançevë, Serbi, më 28 mars 2009

Mendoj se do të ishte po kështu interesant të dëg- johen publikisht edhe ata që kanë marrë pjesë në krime, kuptohet ata që pranojnë një gjë të tillë

Deklaratë: Branislav Ramjanc, Aksioni qytetar i Pançevës, Serbi, Konsultat kombëtare me shoqërinë civile, Pançevë, Serbi, më 28 mars 2009

Është një numër i madh i atyre që në kasaphanën e ish-Jugosllavisë kanë marrë pjesë me detyrim. Këta janë para së gjithash njerëzit e ri që janë zotuar në uniforma, si p.sh. pjesëtarët e APJ-së fatkeqë, dhe pastaj janë transportuar si valixhe në vendet e pësimeve më të mëdha. Ata janë, më duket, esha- loni i parë që kërkon të njihen si pjesëmarrës të padëshimtë, por edhe si viktimat e luftës.

Deklaratë: Gojko Mišković, Liceu i Hapur, Serbi, Konsultat kom- bëtare me shoqërinë civile, Pançevë, Serbi, më 28 mars 2009

Anëtarë të KOMRA duhet të janë individët që gëzojnë besimin e të gjithë komuniteteve në rajon. Gjatë konsultave duhet të mbledhen kan- didaturat për komisarët e KOMRA dhe të krijohet lista e komisarëve potencialë.

Edhe mënyra dhe kriteri për zgjedhjen e anëtarëve të komisionit, duhet të sigurojnë që këta të janë njerëz që në këto dhjetë e më shumë vite kanë qenë aktivë në proceset e ballafaqimit me të kaluarën, pra ata që me shembullin dhe angazhimin personal kanë bërë që procesi i pajtimit të bëhet i kapshëm edhe në mikro hapësirat edhe më gjerë.

Deklaratë: Snežana Baralić-Bošnjak, Grupi i grave për paqe, Serbi, Konsultat kombëtare me shoqërinë civile, Pançevë, Serbi, më 28 mars 2009

Do të duhej të ishin njerëz më të mirë, të ndjeshëm për vuajtjet e të tjerëve, të përgjegjshëm, persona- list të ndershëm dhe që e kanë vullnetin për t'u marr me këtë problematikë kaq të rëndë dhe të pakëndshme.

Deklaratë: Gordana Perunović-Fijat, Klubi i Kikindës, Serbi, Konsultat kombëtare me shoqërinë civile, Pançevë, Serbi, më 28 mars 2009.

KOMRA duhet t'i emërojë autorët e krimeve.

Raporti ndaj autorëve të krimeve mendoj se duhet të jetë i tillë që ata të emërohen, por të gjitha të tjerat duhet t'i lihen institucioneve shtetërore, orga- neve gjyqësore që të ndërmarrin ose të mos ndërmarrin hapat.

Deklaratë: Gordana Perunović-Fijat, Klubi i Kikindës, Serbi, Konsultat kombëtare me shoqërinë civile, Pançevë, Serbi, më 28 mars 2009

Para fillimit të punës së KOMRA duhet të defi- nohet nocioni i viktimës. Definicioni duhet të kumtojë qartë dhe saktë kush mund të konside- rohet si viktimë.

Këtu po shoh se po flitet për viktima, por nuk po shoh askund se cilat janë kriteret për nocionin viktimë. E dimë se popullsia civile sigurisht se janë viktima, por për këtë kemi nga anët e ndryshme pikëpamje të ndryshme, kështu që duhet të vendosen kriteret kush janë viktimat.

Deklaratë: David Montijas, Komuna hebreje e Pançevës, Serbi, Konsultat kombëtare me shoqërinë civile, Pançevë, Serbi, më 28 mars 2009

KOMRA duhet të prezantojë edhe përvojat pozitive të solidaritetit dhe miqësisë mes pjesëtarëve të komuniteteve të ndryshme gjatë konflikteve të armatosura.

Në përvojën hebreje i jepet shumë vëmendje shembujve të atyre që kanë ndihmuar, dhe kjo ndihmon në procesin e shërimit. Mendoj se ka shembuj të tillë dhe se në këtë kontekst është me rëndësi të theksohet shembulli i Vojvodinës me dyqind mijë dezertorë dhe individët që vërtetë edhe duke e rrezikuar jetën e tyre, i kanë ndihmuar të tjerët, dhe duhet të shihet se kush janë këta që janë ndihmuar.

Deklaratë: Janja Beč Neumann, sociologe dhe shkrimtare nga Serbia, Konsultat kombëtare me shoqërinë civile, Pançevë, Serbi, më 28 mars 2009.

Është kjo ide që diku, gjatë punës së KOMRA, të dëgjojen edhe tregimet pozitive, sepse gjithnjë kur flasim për konfliktet e armatosura në hapë- sirat e ish Jugosllavisë, po harrojmë se ka shumë njerëz që i lëmë larg këtyre bisedave, por që në mënyrën më të denjë e kanë treguar humanizmin e tyre, kanë mbetur ata që janë, pra njerëz, në ato rrethana të rënda.

Deklaratë: Andrej Nosov, Nisma rinore për të drejtat e njeriut, Serbi, Konsultat kombëtare me shoqërinë civile, Pançevë, Serbi, më 28 mars 2009.